

Вања Проданић*

*Управа за међународну војну сарадњу,
Министарство одбране*

УЧЕШЋЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ У МИСИЈАМА И ОПЕРАЦИЈАМА ПОД ОКРИЉЕМ ЗАЈЕДНИЧКЕ БЕЗБЕДНОСНЕ И ОДБРАМБЕНЕ ПОЛИТИКЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Сажетак

Овим радом аутор ће покушати да, кроз анализу доступне литературе и документације, сагледа и анализира ангажовање Војске Србије у мисијама и операцијама Европске уније, будући да у овом тренутку Република Србија ангажује искључиво војне капацитете за потребе три мисије и операције Европске уније. Наши официри и војни лекари представљају значајан и видљив допринос имплементацији Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније у Сомалији и Централноафричкој Републици. Такође, током 2023. године очекује се и почетак ангажовања Војске Србије у мисији Европске уније за обуку у Мозамбику – *EUTM Mozambique*, што ће додатно утицати на повећање угледа који Република Србија ужива на међународној политичкој сцени, на пољу очувања мира у региону и свету.

Такође, постоји и очигледан простор за унапређење досадашњег нивоа сарадње коју Република Србија остварује са Европском унијом кроз заједничко ангажовање у мисијама и операцијама. Наиме, једна од обавеза Републике Србије која проистиче из процеса преговора о приступању Европској унији представља и стварање правног оквира за почетак ангажовања цивилних капацитета у мисијама и операцијама Европске уније, под окриљем Заједничке безбедносне и одбрамбене политике.

* vanja.prodanic@mod.gov.rs

Циљ истраживања је опис и објашњење тренутног степена ангажовања Војске Србије у мисијама и операцијама Европске уније, што може пре свега бити од значаја надлежним институцијама Републике Србије по питању будућег ангажмана војних и цивилних капацитета у мисијама и операцијама под окриљем Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније, али и грађанима да стекну потпунији увид у предметну тематику.

Кључне речи: мисије и операције, кризно жариште, Војска Србије, Заједничка безбедносна и одбрамбена политика, Европска унија.

УВОД

Почетак XXI века и дефинитивна пропаст униполарног света узроковали су многе промене на пољу међународне политике и безбедности. Ера глобализације донела је са собом нове изазове и схватања, према којима државе губе апсолутну сувереност и независност коју су имале раније, док наднационалне организације преузимају примат на међународној политичкој сцени. Такође, сведоци смо да политичке кризе распламсане широм света представљају значајан дестабилишући фактор како за државе, као основне субјекте међународних односа, тако и за међународне организације, као што је Европска унија.

Интереси великих сила традиционално су у великом обиму усмерени ка региону Африке и Евроазије, имајући у виду њихов геополитички и геостратешки значај, али и економске и културолошке капацитете. Ривалство које претежно карактерише период након краха униполарног света је оно између Сједињених Америчких Држава и Кине, чије вредности су у најширем смислу у константном сукобу, пре свега у овим регионима света (Николић и Ћурчић 2022, 155). Управо су географске одреднице тих простора главно поље на ком су ангажовани мировни капацитети Европске уније, односно њене мисије и операције, чиме Европска унија утемељује своју позицију као стожера међународних односа.

Иако су Уговором из Мастрихта из 1992. године отворена врата за успостављање мисија Европске уније у циљу управљања кризама, Европска унија је тек 2003. године започела са полицијским и војним

мисијама, у Босни и Херцеговини, тада Бившој Југословенској Републици Македонији и Демократској Републици Конго.

Као земља која у дугорочном смислу тежи чланству у Европској унији, Република Србија је 2012. године започела процес интеграције у оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене политике, кроз ангажовање у мисијама и операцијама Европске уније. Изградња и очување мира у региону и свету једна је од мисија које су додељене Војсци Србије, што се темељи на спољнополитичким интересима Републике Србије и усклађено је са стратешким документима наше земље.

Један од најважнијих циљева у овом раду биће да се, кроз анализу доступне литературе и документације, сагледа и анализира ангажовање Војске Србије у мисијама и операцијама Европске уније, будући да у овом тренутку Република Србија ангажује искључиво војне капацитете за потребе три мисије и операције Европске уније. Наши официри и војни лекари представљају значајан и видљив допринос имплементацији Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније у Сомалији и Централноафричкој Републици. Такође, током 2023. године очекује се и почетак ангажовања Војске Србије у мисији Европске уније за обуку у Мозамбику – *EUTM Mozambique*, што ће додатно утицати на повећање угледа који Република Србија ужива на међународној политичкој сцени, на пољу очувања мира у региону и свету.

Такође, постоји и простор за додатно унапређење досадашњег нивоа сарадње коју Република Србија остварује са Европском унијом кроз заједничко ангажовање у мисијама и операцијама. Наиме, једна од обавеза Републике Србије која проистиче из процеса преговора о приступању Европској унији представља и стварање правног оквира за почетак ангажовања цивилних капацитета у мисијама и операцијама Европске уније, под окриљем Заједничке безбедносне и одбрамбене политике.

ИСТОРИЈАТ МИСИЈА И ОПЕРАЦИЈА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ И ПРАВНО УТЕМЕЉЕЊЕ

Политичка воља за решавањем криза распламсаних на европском континенту деведесетих година прошлог века утицала је на одлуку земаља Европске уније да изграде безбедносни механизам који би им помогао да таквим кризама успешно управљају. Управо је

то било утемељење за настанак Европске безбедносне и одбрамбене политике – ЕБОП (*European Security and Defence Policy – ESDP*), која је усвојена на Самиту Европске уније у Келну, 1999. године. Иста је Уговором о Европској унији из 2009. године променила име у Заједничку безбедносну и одбрамбену политику Европске уније – ЗБОП (*Common Security and Defence Policy – CSDP*), која је дефинисана са циљем промовисања улоге Европске уније као стожера на међународној политичкој сцени, а саставни је део Заједничке спољне и безбедносне политике Европске уније – ЗСБП (*Common Foreign and Security Policy – CFSP*) (Гостовић, Савић, и Благојевић 2016, 18).

Заједничка безбедносна и одбрамбена политика Европске уније представља, дакле, свеобухватни приступ Европске уније управљању кризама, који осим ангажовања војних, полицијских и цивилних капацитета, подразумева и друге облике политичког деловања, пре свега дипломатију и економске механизме (Министарство спољних послова Републике Србије [МСП РСa] н.д.).

Кроз усвајање документа „Европска стратегија безбедности” 2003. године побројани су кључни изазови и претње са којима се Европска унија мора суочити заједничким деловањем свих својих чланица:

- Пролиферација оружја за масовно уништавање;
- Тероризам и организовани криминал;
- Сајбер безбедност;
- Енергетска безбедност и
- Климатске промене (Council of the European Union [CEU] 2009).

Међутим, иако правни оквир за ангажовање војних капацитета Европске уније потиче из Уговора из Мастрихта из 1992. године, којим су дефинисане надлежности њених мисија и операција, управо су ови изазови и претње обликовали модерне мисије и операције Европске уније (Јевтић 2020, 62).

Европска унија је практично закорачила у кризни менаџмент 2003. године, успостављањем своје прве полицијске мисије, у Босни и Херцеговини, а касније исте године и својих првих операција употребом војних капацитета, у тада Бившој Југословенској Републици Македонији и Демократској Републици Конго (Tardy 2019).

Од тада, Европска унија је под окриљем Заједничке безбедносне и одбрамбене политике спровела 37 мисија и операција ван своје

територије, и то на европском, азијском и афричком континенту. Тренутно је активно укупно 21 мисија и операција, од којих су 12 цивилног карактера, а девет војног (European External Action Service [EEAS] 2023). Трема напоменути да су мисије Европске уније, у односу на мисије Уједињених нација, више фокусиране на цивилне капацитете, пре свега у виду подршке полицији, али и у циљу реформе сектора безбедности, контроле управљања границама, подршке правосуђу, медијације, итд (Миленковић, Игњатовић, и Новаковић 2017).

АНГАЖОВАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У МИСИЈАМА И ОПЕРАЦИЈАМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Република Србија са својим капацитетима учествује активно у оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније, на основу потписаних споразума са Европском унијом, према следећем:

- „Споразум између Републике Србије и Европске уније о безбедносним процедурама за размену и заштиту тајних података”, потписан 26. маја 2011. године, ступио на снагу 1. августа 2012. године и
- „Споразум између Републике Србије и Европске уније којим се успоставља оквир за учешће Републике Србије у операцијама Европске уније за управљање кризама”, потписан 8. јуна 2011. године, ступио на снагу 1. августа 2012. године (МСП РС а н.д.).

Наша земља је током марта 2012. године стекла статус кандидата за чланство у Европској унији и започела са конкретним ангажманом у области Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније, што између осталог, подразумева и ангажовање у цивилним мисијама Европске уније, које имају за циљ управљање кризама, као и хуманитарним операцијама (Министарство спољних послова Републике Србије [МСП РСб] н.д.).

Основ за иницирање и спровођење цивилних мисија Европске уније за управљање кризама је двојак, односно садржи се у резолуцијама Савета безбедности Уједињених нација и/или Одлукама Савета Европске уније, док се мандат мисија развија на основу конкретних потреба Европске уније (НС РС, 94/2019 и 16/2023).

Глобалном стратегијом за спољну и безбедносну политику Европске уније из 2016. године исказана је намера ове организације

да додатно развија цивилне мисије, које су чак представљене као заштитни знак Заједничке безбедносне и одбрамбене политике. Крајњи циљ тзв. Цивилног механизма Заједничке безбедносне и одбрамбене политике (*Civilian Common Security and Defence Policy Contract*), као једног од најамбициознијих приоритета који је Европска унија ставила пред себе, је да константно располаже са до 200 чланова цивилног особља, који би у року од 30 дана могли бити ангажовани у било ком делу света (Центар за европске политике [ЦЕП] 2021).

Кроз процес преговора о приступању Европској унији, Република Србија се у Поглављу 31 – „Заједничка спољна и безбедносна политика” обавезала да ће ускладити своје законодавство тако да може учествовати са цивилним капацитетима у мисијама и операцијама Европске уније, док је Влада Републике Србије 4. маја 2017. године донела одлуку у циљу успостављања правног оквира за учешће цивилних капацитета у мировним мисијама. Такође, предвиђено је да се обука цивилних експерата пред упућивање у зоне операције врши у Центру за мировне операције Генералштаба Војске Србије, док је крајем 2021. године израђен „Нацрт закона о учешћу цивила у међународним мисијама и операцијама ван граница Републике Србије”. Према изјави помоћнице министра спољних послова за безбедносну политику, амбасадорке Дијане Иванчић, очекивања су да ће усвајање предметног Нацрта закона уследити у блиској будућности (Центар за геостратешка истраживања и тероризам [ЦГИТ] 2022). Усвајање овог закона омогућиће значајно шири дијапазон учешћа државних капацитета Републике Србије у оквиру мисија и операција Европске уније. Цивилне мисије подршке миру под окриљем Европске уније бројније су од оних војног карактера, што само по себи довољно говори о њиховом значају за управљање кризама у бројним жариштима широм света, а самим тим и о користи које ће Република Србија имати када започне са ангажовањем у оквиру истих.

Може се закључити да је стварање правног оквира за ангажовање наших цивилних капацитета у мисијама и операцијама Европске уније у пуном јеку, што ће условити, пре свега, квантитативно повећање ангажованих капацитета наше земље у мисијама и операцијама Европске уније, а напослетку неминовно допринети и повећању угледа наше земље на међународној политичкој сцени (Живковић 2017).

Ангажовање капацитета у оквиру хуманитарних операција подразумева борбу са последицама које су настале услед природних катастрофа, техничко-технолошких и других несрећа које угрожавају здравље и животе људи, животну средину и материјална добра (European Commission [ЕС] н.д.). Ангажовање Републике Србије у хуманитарним операцијама зависи од позива организације под чијим се окриљем успоставља хуманитарна организација, односно у овом случају Европске уније, као и од тренутно расположивих ресурса Републике Србије (В РС, 88-3225/2023-1).

МИСИЈЕ И ОПЕРАЦИЈЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У КОЈИМА УЧЕСТВУЈЕ ВОЈСКА СРБИЈЕ

Документом „Годишњи план реализације учешћа Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама у 2023. години” планирано је ангажовање у следећим мисијама и операцијама под окриљем Европске уније:

1. Војна операција поморских снага Европске уније у Сомалији (*European Union Naval Force EUNAVFOR SOMALIA – Operation ATALANTA*) – тренутно су припадници Војске Србије ангажовани у зони операције према следећем:
 - a. Штабни официри у Оперативној команди у Роти, Краљевина Шпанија;
 - b. Аутономни тим за заштиту бродова и
 - c. Штабни официри на Командном броду у зони операције у индијском океану.
2. Мисија Европске уније за обуку безбедносних снага Сомалије (*European Union Training Mission in Somalia – EUTM Somalia*) – тренутно су припадници Војске Србије ангажовани у зони операције према следећем:
 - a. Шеф медицинске службе у штабу мисије у Могадишу и
 - b. Тим припадника санитетске службе Војске Србије, ангажован у оквиру болнице у главном граду Сомалије – Могадишу.
3. Мисија Европске уније за обуку безбедносних снага Централноафричке Републике (*European Union Training Mission in Central African Republic – EUTM RCA*) – тренутно су припадници Војске Србије ангажовани у зони операције

према следећем:

- a. Шеф медицинске службе у штабу мисије и
- b. Медицински тим Војске Србије.
4. Мисија Европске уније за обуку безбедносних снага Малија (*European Union Training Mission in Mali – EUTM Mali*).
5. Војна операција поморских снага Европске уније у Медитерану (*European Union Naval Force MED IRINI – EUNAVFOR MED IRINI*).
6. Војна мисија Европске уније у Мозамбику (*European Union Training Mission in Mozambique – EUTM Mozambique*).
7. Борбена група Европске уније за управљање кризним ситуацијама (*HELBROC*).
8. Цивилне мисије Европске уније за управљање кризама и
9. Хуманитарне операције (В РС, 88-3225/2023-1).

Као што се може приметити, припадници Војске Србије тренутно се ангажују у оквиру прве три од напред наведених мисија и операција Европске уније. Међутим, треба имати у виду да „Годишњи план реализације учешћа Војске Србије и других снага одбране и мултинационалним операцијама у 2023. години” обухвата и мисије и операције у којима тренутно нису ангажовани капацитети Републике Србије, али који могу бити ангажовани у случају потребе. На тај начин, стварају се неопходни правни услови за учешће у свим мисијама и операцијама које је Народна Скупштина Републике Србије дефинисала усвајањем „Одлуке о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије”¹.

Осим тога, важно је истаћи чињеницу да међу мисијама и операцијама Европске уније постоје и оне у којима није прихваћено

¹ Народна скупштина Републике Србије 27. фебруара 2023. године усвојила је Одлуку о измени и допунама Одлуке о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије, којом је регулисана могућност почетка учешћа Војске Србије и других снага одбране у мисијама и операцијама у којима до сада није учествовала, и то: Војној мисији Европске уније за обуку у Мозамбику (*European Union Training Mission in Mozambique – EUTM Mozambique*);

Операцији независне међународне мировне организације „Мултинационалне снаге и посматрачи (*Multinational Forces and Observers – MFO Sinai*)” на Синајском полуострву и Борбеној групи Европске уније за управљање кризним ситуацијама (*HELBROC*).

учешће трећих земаља, тако да се због тога исте не налазе у правним документима Републике Србије. Позиције за треће земље у мисијама и операцијама Европске уније отварају се на тзв. Конференцијама за генерисање снага, које се одржавају периодично у Бриселу, а које се организују за треће земље најчешће у случајевима када земље чланице Европске уније немају довољно капацитета да их попуне.

Војна операција поморских снага Европске уније у Сомалији (*European Union Naval Force EUNAVFOR SOMALIA – Operation ATALANTA*) успостављена је на основу Резолуција 1814, 1816, 1838 и 1846 Савета безбедности Уједињених нација, као и Одлука 851 Савета Европске уније од 10. новембра 2008. године и 918 од 8. децембра 2008. године. Мандат мисије обухвата заштиту бродова који су ангажовани под окриљем Светског програма за храну Уједињених нација (*UN World Food Programme – UN WFP*), ради стварања услова за безбедно достављање помоћи становништву Сомалије, али и спречавање пиратерије и контролу рибарења у близини Сомалије. Војска Србије од 2012. године у овој мисији ангажује штабне официре, а од 2013. године и Аутономне тимове за заштиту бродова, који државе учеснице у овој операцији сматрају најзначајнијим доприносом (Soskic, Radojevic, and Komazec 2014, 144-145; В РС, 88-3225/2023-1).

Аутономни тим за заштиту бродова укrcан је на броду који плови под окриљем Светског програма за храну Уједињених нација и делује самостално у односу на остале поморске снаге Европске уније у зони операције. Ангажовање овог Тима омогућује војним бродовима и осталим снагама Европске уније да буду мобилнији и да остану фокусирани на остале активности од значаја за операцију. Припадници Аутономног тима за заштиту бродова обезбеђују заштиту од пирата цивилном броду за време навигације, који за потребе Светског програма за храну Уједињених нација допрема хуманитарну помоћ угроженим становницима Сомалије. Најчешће навигацијске руте воде из Кеније, Танзаније и Цибутија до лука у Сомалији, док се броду пружа заштита и за време боравка у наведеним лукама (EU Naval Force Operation ATALANTA [EUNAVFOR ATALANTA] 2023).

Мисија Европске уније за обуку безбедносних снага Сомалије (*European Union Training Mission in Somalia – EUTM Somalia*) формирана је Резолуцијом 1872 Савета безбедности Уједињених нација и одлукама 96 и 197 Савета Европске уније, из 2010. године. Мандат мисије се састоји у подршци легитимној власти Сомалије у

реорганизацији одбрамбеног сектора, и то пре свега у саветодавном смислу, али и процесу обучавања. Војска Србије у наведеној мисији ангажује штабне официре од 2012. године, а током 2013. године започело је и ангажовање припадника санитетске службе у болници у Могадишу (В РС, 88-3225/2023-1).

Мисија Европске уније за обуку војних и безбедносних снага Централноафричке Републике (*European Union Training Mission in Central African Republic – EUTM RCA*) формирана је на основу Одлуке 610 Савета Европске уније, од 19. априла 2016. године. Европска унија је наставила да ангажује сопствене снаге у мисији *EUTM RCA*, након завршетка мандата војне саветодавне мисије у овој земљи – *European Union Military Advisory Mission in Central African Republic – EUMAM RCA*. Мандат операције се периодично продужава, а подразумева подршку властима Централноафричке Републике у реорганизацији одбрамбеног сектора, у саветодавном смислу, али и процесу обучавања. Такође, мисија координише своје акције и активности са другим снагама Европске уније на терену, који су укључени у процес реорганизације одбрамбеног сектора (В РС, 88-3225/2023-1).

Војска Србије је у мисији *EUMAM RCA* иницијално учествовала са медицинским тимом нивоа један, у циљу здравственог збрињавања припадника мисије, а Република Србија је касније добила и позив да прошири учешће са још два припадника Војске Србије. Осим тога, Европска унија је у априлу 2017. године позвала Републику Србију да ангажује још једног припадника Војске Србије – доктора који обавља дужност Советника команданта снага за медицинска питања. У питању је позиција шефа медицинске службе у штабу мисије, што значи да су од тог тренутка официри Војске Србије преузели све медицинске позиције у овој мисији Европске уније (В РС, 88-3225/2023-1).

Тренутно је од посебног значаја Војна неизвршна мисија Европске уније у Мозамбику (*European Union Training Mission in Mozambique – EUTM Mozambique*), с обзиром да је у питању једна од мисија у којој се током 2023. године очекује почетак ангажовања припадника Војске Србије. Усвајањем „Одлуке о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије” од стране Народне Скупштине Републике Србије, односно „Годишњег плана реализације учешћа Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама у 2023.

години” од стране Владе Републике Србије, створиле су се правне основе за почетак ангажовања припадника Војске Србије у овој мисији (В РС, 88-3225/2023-1; НС РС, 94/2019 и 16/2023).

Мисија је формирана Одлуком 2021/1143/CFSP Савета Европске уније од 12. јула 2021. године, а Савет Европе је донео формалну одлуку о покретању предметне мисије. Пред ову мисију постављени су следећи циљеви:

- Подизање нивоа оперативних способности Оружаних снага Мозамбика, у циљу могућности изградње брзог одговора на кризне ситуације у провинцији Кабо Делгадо.
- Изградња капацитета јединица Оружаних снага Мозамбика које ће у будућности формирати Снаге за брзо реаговање, са циљем успостављања мира и безбедности у провинцији Кабо Делгадо. Снаге за брзо реаговање биће састављене од 11 чета из састава Оружаних снага Мозамбика, и то пет чета морнаричке пешадије у Катембеу, као и шест чета специјалаца копнене војске, у Кимоју (European External Action Service [EEAS] 2022).

Република Србија приступила је и концепту Борбених група Европске уније, који је успостављен са циљем брзог ангажовања, односно размештања, у случају избијања кризне ситуације. Ангажовање Борбених група условљено је усвајањем резолуције Савета безбедности, односно производ је одговора на захтев Уједињених нација (Murphy 2008; European External Action Service [EEAS] 2017).

Борбене групе представљају снаге за брзо реаговање на стратегијском нивоу, чија готовост за ангажовање износи 15 дана по одобрењу које усваја Савет Европе. Њихова улога огледа се у томе да буду претходница већих снага на нивоу Европске уније и земаља партнера, али и њихова допуна на терену (Орлић 2006, 424-425).

Влада Републике Србије је, у складу са предлогом Министарства одбране, током 2015. године усвојила „Закључак о приступању Концепту Борбених група Европске уније”, у циљу стварања могућности за ангажовање у оквиру Борбене групе *HELBROC*. Борбена група Европске уније *HELBROC*, чији чланови су Бугарска, Румунија, Кипар, Грчка и Украјина, основана је Техничким споразумом из 2006. године, од стране представника матичних министарстава одбране. Након исказивања намере Републике Србије да Војске Србије започне са учешћем у Борбеној групи

HELBROC, на чијем челу је Грчка, све државе-чланице изјасниле су се позитивно. Потписивање формалног документа о приступању Републике Србије Борбеној групи *HELBROC* уследило је током 2016. године, док је пуноправно чланство наше земље уследило 27. септембра 2017. године. Имајући у виду да је приправност за ангажовање Борбених група Европске уније унапред дефинисана и по принципу ротације, предвиђено је да припадници Војске Србије буду у приправности за ангажовање у Борбеној групи *HELBROC* током 2023. године. У питању су јединица Војне полиције, Тим за цивилно-војну сарадњу, штабни официри и Национални елемент за подршку (Министарство одбране Републике Србије [МО РС], н.д.; В РС, 88-3225/2023-1).

Војна неутралност Републике Србије не представља препреку за ангажовање у оквиру концепта Борбених група Европске уније, о чему сведочи и чињеница да у истом учествују и друге чланице Европске уније које су декларисане као војно-неутралне, попут Аустрије, Ирске и других држава.

ЗАКЉУЧАК

Република Србија се кроз процес приступања Европској унији обавезала да ће ставити на располагање своје војне капацитете за ангажовање у оквиру мисија и операција под окриљем Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније. На тај начин наша земља директно доприноси унапређењу оперативних способности Војске Србије и омогућава стицање бољег и потпунијег увида у интерне процедуре, начин рада и употребу јединица држава-чланица Европске уније и партнерских земаља. Стога је од изузетног значаја да Република Србија задржи постојећи ниво сарадње са Европском унијом на пољу одржања мира и да га, у складу са могућностима, у будућности и прошири.

Након дуже паузе, Република Србија наставила је ангажовање својих војних капацитета у мировним мисијама Уједињених нација, 2002. године. Десет година након тога, започело је ангажовање наших војних капацитета у мисијама и операцијама у оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније, и то: у мисији поморских снага Европске уније у Сомалији – *EUNAVFOR SOMALIA* – *Operation ATALANTA* и у мисији Европске уније за обуку у Сомалији – *EUTM Somalia*, а од 2016. године и у мисији Европске уније за обуку

у Централноафричкој Републици – *EUTM RCA*. Република Србија на тај начин директно доприноси глобалном миру и безбедности и потврђује да је поуздан партнер на пољу безбедносне сарадње.

У овим мисијама и операцијама Европске уније ангажују се официри и лекари Војске Србије, на дужностима штабних официра и санитетских тимова, као и аутономног тима за заштиту бродова који су ангажовани за потребе Светског програма за храну Уједињених нација, што се од стране надлежних служби Европске уније често оцењује као врло значајан допринос.

Важно је напоменути чињеницу да је усвајањем „Годишњег плана реализације учешћа Војске Србије и других снага одбране и мултинационалним операцијама у 2023. години” предвиђено и проширење сарадње на пољу мисија и операција у оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније, кроз ангажовање у мисији Европске уније за обуку у Мозамбику – *EUTM Mozambique* и у оквиру Борбене групе Европске уније *HELBROC*.

Осим припадника Војске Србије који су ангажовани или ће бити ангажовани у будућности у мисијама и операцијама Европске уније, Република Србија се у оквиру процеса преговора о приступању Европској унији обавезала да започне и са ангажовањем цивилних капацитета под окриљем Заједничке безбедносне и одбрамбене политике. То ће бити могуће у тренутку када надлежне институције Републике Србије усвоје закон којим ће бити регулисано учешће цивила у међународним мисијама и операцијама ван граница Републике Србије. За очекивати је да ће почетак ангажовања цивилних капацитета у Цивилним мисијама подршке миру Европске уније позитивно утицати на углед Републике Србије на пољу очувања глобалног мира и безбедности.

РЕФЕРЕНЦЕ

Влада Републике Србије [В РС], Закључак о усвајању Годишњег плана реализације учешћа Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама у 2023. години, број 88-3225/2023-1, 11. мај 2023.

Гостовић, Драган, Сава Савић, и Срђан Благојевић. 2016. „Финансирање цивилних и војних мисија и операција у оквиру заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније.” *Војно дело* 68 (1): 17-38. doi: 10.5937/vojdela1601017G.

- Живковић, Урош. 2017. *Водич кроз цивилне мисије*. Београд: ISAC фонд.
- Јевтић, Милош. 2020. „Мултинационалне операције Европске уније – правни оквир и значај ангажовања припадника Војске Србије.” *Војно дело* 72 (3): 53-68. doi: 10.5937/vojdelo2003053J.
- Миленковић, Дејан, Душан Игњатовић, и Игор Новаковић. 2017. *Анализа националних капацитета за допринос међународним цивилним мисијама*. Београд: Центар за међународне и безбедносне послове/Prague Security Studies Institute/Czech Republic Development Cooperation.
- Министарство одбране Републике Србије [МО РС]. н.д. „Европске интеграције.” Последњи приступ 16. јун 2023. <https://www.mod.gov.rs/lat/5453/evropske-integracije-5453>.
- Министарство спољних послова Републике Србије [МСП РСa]. н.д. „Заједничка безбедносна и одбрамбена политика ЕУ.” Последњи приступ 16. јун 2023. <https://www.mfa.gov.rs/spoljna-politika/bezbednosna-politika/zajednicka-bezbednosna-i-odbrambena-politika-eu>.
- Министарство спољних послова Републике Србије [МСП РСб]. н.д. „Политички односи Србије и ЕУ.” Последњи приступ 21. јун 2023. <https://www.mfa.gov.rs/spoljna-politika/eu-integracije/politicki-odnosi-srbije-i-eu>.
- Народна скупштина Републике Србије [НС РС], Одлука о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије, „Службени гласник Републике Србије”, број 94/2019 и 16/2023, 27. фебруар 2023.
- Николић В, Горан и Петар С. Ћурчић. 2022. „Нови хладни рат”: дефиниције, перспективе и могући исходи.” *Национални интерес* 42 (2): 149-169. doi: <https://doi.org/10.22182/ni.4222022.8>.
- Орлић, Дејан. 2006. „Операционализација безбедносне политике Европске уније.” *Међународни проблеми* 58 (4): 414-444.
- Центар за геостратешка истраживања и тероризам. “Значај међународне војне сарадње и допринос мировних операција у успостављању и очувању мира.” *YouTube*. 8. јун, 2022. Video, 1:16:24. https://youtu.be/FluURAz_pYM?si=zZ5Mh0Ns3kCMuwQh.

- Центар за европске политике [ЦЕП]. 2021. *Србија и цивилне мисије Европске уније – неискоришћени потенцијал и превазилажење застоја*. Београд: Центар за европске политике.
- Council of the European Union [CEU]. 2009. *European Security Strategy – a Secure Europe in a Better World*. Brussels: Council of the European Union.
- EU Naval Force Operation ATALANTA* [EUNAVFOR ATALANTA]. 2023. „Deployed Assets.” Последњи приступ 16. јун 2023. <https://eunavfor.eu/deployed-assets/avpds>.
- European Commission* [EC]. н.д. „European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations”. Последњи приступ 21. јун 2023. https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/european-civil-protection-and-humanitarian-aid-operations_en.
- European External Action Service* [EEAS]. 2022. „About European Union Training Mission in Mozambique.” Последњи приступ 16. јун 2023. https://www.eeas.europa.eu/eutm-mozambique/about-european-union-training-mission-mozambique_en?s=4411.
- European External Action Service [EEAS]. 2017. *EU Battlegroups*. Brussels: European External Action Service.
- European External Action Service* [EEAS]. 2023. „What we do: Policies and Actions – Missions and Operations – Working for a Stable World and a Safer Europe.” Последњи приступ 16. јун 2023. године. https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en.
- Murphy, Ray. 2008. *The European Union and Developments in Crisis Management Operations and Peacekeeping*. New York: Partnership for Peace Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes.
- Soskic, Svetislav, Slobodan Radojevic, and Nenad Komazec. 2014. „Maritime Training Serbian Autonomous Vessel Protection Detachment.” *Annual of Navigation* 21 (1): 143-150. doi: 10.1515/aon-2015-0012.
- Tardy, Thierry. 2019. „The European Union and UN Peace Operations: What Global-Regional Peace and Security Partnership?” In *United Nations Peace Operations in a Changing Global Order*, eds. Cedric de Coning and Mateja Peter, 231-251. Cham: Palgrave Macmillan.

Vanja Prodanic*

*International Military Cooperation Department, Ministry of
Defence*

PARTICIPATION OF THE SERBIAN ARMED FORCES IN EUROPEAN UNION COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY MISSIONS AND OPERATIONS

Resume

This research is an attempt to review and analyze the available literature and documentation in order to get insight into involvement of the Serbian Armed Forces in European Union missions and operations, since at the moment the Republic of Serbia engages exclusively military capacities in three European Union missions and operations. Our officers and military doctors represent a significant and visible contribution to the implementation of the European Union Common Security and Defence Policy missions in Somalia and Central African Republic.

In 2023 it is expected that Serbian Armed Forces will start its engagement in the European Union training mission in Mozambique – EUTM Mozambique, so as in the European Union Combat Group HELBROC. Those engagements are significant expansion in participation in missions and operations under the European Union Common Security and Defence Policy, and will further increase the reputation that the Republic of Serbia have gained on the international political scene, in the field of peacekeeping.

Further more, there is an obvious space for improvement of the current level of cooperation that the Republic of Serbia is achieving with the European Union through the joint engagement in missions and operations. One of the obligations arising from the process of accession of the Republic of Serbia to the European Union is the creation of a legal framework for the beginning of engagement of civilian capacities in European Union Common Security and Defence Policy missions and operations. This will be possible as soon as the Republic of Serbia adopt a law that will regulate the participation of civilians in peacekeeping operations outside our national borders. It is expected that the engagement

* vanja.prodanic@mod.gov.rs

of civilian capacities within the European Union Civilian peace support missions will have a positive effect on the reputation of the Republic of Serbia in the field of preserving global peace and security.

The goal of the research is the description and explanation of the current engagement of the Serbian Armed Forces in European union missions and operations, which can be of importance both to decision-makers of the Republic of Serbia regarding the future engagement of military and civilian capacities within the European Union Common Security and Defence Policy missions and operations, so as to citizens, in order to gain a more complete insight into this matter.

Keywords: missions and operations, crisis focus, Serbian Armed Forces, Common Security and Defense Policy, European Union.

* Овај рад је примљен 29. јуна 2023. године, а прихваћен на састанку Редакције 28. новембра 2023. године.